

N

- ν'**· είναι, *που ν' την Μαριγώ;* δεσ και *πούντους*, [αρχ. εἶμι > εἶναι].
- να-**· συλλαβή που παρεμβάλλεται στα τραγούδια, π.χ. *χόριβαν κι πα-να-ντριμένις...*, (Ν.Π.γ' τρ. 16.0).
- ναλμπάντς**, ο· αλμπάνης, πεταλωτής, [τουρ. nalbant].
- νάμνια**, τα· συμπεριφορές αξιοκατάκριτες, που αφήνουν άσχημες εντυπώσεις, *μι τα τσιούντα που έκαμαν άφσαν νάμνια*, [1. **αρχ. ανάμνησις. 2. τουρ. nam(=όνομα, κακή φήμη)].
- νανουρίζου**· ρ., *νανούρζα, -ρσα*, νανουρίζω, [να να (νανουριστική φωνή) > νανουρίζω].
- νανούρτζμα**, το· νανούρισμα, [*νανουρίζου*].
- νάρκα**, η· ο εκκρηκτικός μηχανισμός νάρκη, *όχι η νάρκη των ζώων*, [αρχ. νάρκη].
- να ρτει του κόκκινου**· παιγν. ετοιμότητας μικρών κοριτσιών, στο οποίο καλούνταν τα παιδιά όχι με τα ονόματά τους, αλλά με χρώματα στα οποία τα αντιστοιχούσαν, π.χ. *να ρτει του κόκκινου, να ρτει του πράσινου* κλπ., δεσ και π.
- νάρθηκας**, ο· ο πρόναος, το μέρος μπροστά από την εκκλησία, αλλ. ο *άρθηκας*, [αρχ. νάρθηξ > νάρθηκας].
- νάτια**, τα· έτη, χρόνια, *που δε δικάζουν ιζάμηνα, που δε δικάζουν νάτια*, (Ν.Π.γ' τρ. 370.0), ** [έτη > έτια > ευφωνικό ν + έτια > (νέτια) > νάτια].
- νε-**· μ. αρνητικό, ούτε, *όχι, νε Γιώργης νε Βασίλτζ, κανένας δεν ήρτι*, αλλ. *νιε*, [αρχ. νη-/νή, νηστεύω(<νη- + έσθίω), νή τον Δία = όχι μα τον Δία, (Αριστοφάνης, Πλούτος 202)· το μόριο απαντά και σε άλλες γλώσσες, όπως λατ. ne-, τουρ. ne].
- νε-**· μ. ευφωνίας, δεσ *ζινέχομα*.
- νεβά**· δεσ *νιβά*.
- νειρεούμι**· ρ., *νειρεύουμαν, νειρέφκα/νειρεύτηκα*, ονειρεύομαι, δεσ δημ. τρ. 13, [αρχ. ὄνειρον > μσν. ὄνειρεύομαι].
- νειρουπαρμένους, -ν(η), -νου**· ονειροπαρμένος, [αρχ. ὄνειρον + παίρνω].
- νέρτσιους**, ο· αυτός που έχει μαλλιά *νιρτσιουμένα*, [*νιρτσιώνου*].
- νεύρου**, το· αυτός που νευριάζει με το παραμικρό, ο εξαιρετικά ευερέθιστος, το νευρόσπαστο, [αρχ. νεῦρον].
- νήμα**, το· η κ. σημ., στη Νιγρ. το φίμωτρο των ζώων, δεσ *μνταριά*, [αρχ. νήμα].
- νηματένιους, -νια, -νιου**· καμωμένος από νήμα, προοριζόμενος για νήμα, *νηματένια μπουιά = μπουιά για νήματα*, [*νήμα*].
- νηνί**, το· στην νηπ. γλώσσα, το μικρό παιδί, η κούκλα, [νεάνις > αρχ. ιων. νήνις > μσν. υποκ. νηνίον].
- νηπιούδ(ι)**, το· το μικρό νήπιο, [αρχ. νήπιον + -ούδ(ι)].
- νήρα**, η· το φ. ήρα, *Lolium perenne*, φ. με ναρκωτικές και παραισθησιογόνες ιδιότητες, δεσ πρμ. 218, αλλ. το *σιδηρόχουρτου*, το *σταχούδ(ι)*, η *νουρούδα*, [αρχ. αίρα > ἥρα > ἥρα > ήρα > την ήρα > τ'ν ήρα > τ' νήρα, Κ.Σ.].

νησ(ι)κός, -κιά, -κό· νηστικός, αλλ. *νησικός*, [αρχ. νήστις > μτγν. νηστικός].

νησκάδ(ι), το· ο διαρκώς νηστικός από ανέχεια, αστία ή άλλο λόγο, υβρ. ο πολύ φτωχός, αλλ. *νησ(ι)κάδ(ι)*, [νησ(ι)κός].

νησκούρα, η· πείνα, *έχου μια νησ(ι)κούρα, δε σι χτάζου*, [νησ(ι)κός].

νησκόψειρα, η· ειρων. ο φτωχός, αυτός που στερείται, αλλ. *νησ(ι)κόψειρα* [νησ(ι)κός + μσν. ψείρα (< αρχ. φθειρ)].

νηστεία, η· η κ. σημ., η τιμωρία των μαθητών στο σχολείο, που στέκονταν όρθιοι δίπλα στον πίνακα όλη την ώρα του μαθήματος και δέχονταν στο διάλειμμα τα ειρωνικά σχόλια των άλλων παιδιών με το τραγούδι, *νηστεία νηστεία ψουμί κι τιμωρία ...*, [αρχ. νηστεία, από το γεγονός ότι παλιότερα η τιμωρία των παιδιών περιλάμβανε και παραμονή τους στο σχολείο το μεσημέρι, μέχρι τον απογευματινό κύκλο, οπότε έμειναν νηστικοί].

νι- η πρόθ. ανά, το στ. ανέ, π.χ. *νικατώνου, νιχόρταβους*.

’νι- είναι· *πού ’νι του γνι μ’, να μη ’νι δω;*

-νι-· μόριο ευφωνίας, δεξ *ξινιχώνου*.

νιάμα, το· άσπαρτο αλλά καλοοργωμένο χωράφι, πληθ. τα *νιάματα, του χουράφ(ι) σ’ δίπλις τ’ άφσα νιάμα*, [αρχ. νεάω (=οργώνω) > μτγν. νέαμα].

νιαματίζου· ρ., *νιαμάτζα, -τσα*, φροντίζω ένα *νιάμα*.

νιάμηνα, τα· μνημόσυνο εννιά μηνών, [αρχ. έννέα + αρχ. μήν].

νιάμρα, τα· μνημόσυνο εννιά μέρες από το θάνατο, [αρχ. έννέα + αρχ. ήμέρα].

νιανιά, το· το φαγητό στη νηπ. διάλεκτο, μτφ. το φαγητό στο οποίο τα υλικά, όπως ψάρι, κρέας, πατάτες κλπ., δε διακρίνονται γιατί διαλύθηκαν.

νιάου· λ. που αποδίδει τη φωνή της γάτας.

νιβά/νεβά, το· είδος μελωδίας διαφορετικός από το *γκαζέλ(ι)*, *ύστρα ’π’ του γκαζέλ(ι) του γυρνούσαν στον νιβά* = τραγουδούσαν πρώτα το σκοπό *γκαζέλ(ι)* και μετά το σκοπό του *νιβά*, [τουρ. neva].

νίβου· ρ., *ένιβα, ένιψα, νίφκα*, νίβω, πλύνω το πρόσωπο κάποιου, πρ. *νιφτούς*, [αρχ. νίπτω > μσν. νίβω].

νιβριάζου· ρ., *νιβρίαζα, -ρίασα, -ριάσ(η)κα*, νευριάζω, [αρχ. νεύρον].

νιβρικός, -κιά, -κό· νευρικός, [αρχ. νεύρον > μσν. νευρικός].

νιβρόσπαστου, το· νευρόσπαστο, οργίλο άτομο, [νεύρου + σπάζου].

Νιγκουσλάβ(η), η· το παλιό όν. του χωριού Νικόκλεια, [Μ.Τ. Nigoslan, Νιγκουσλάβι (Π.Πα. σελ. 83)].

Νιγκουσλαβνός, -νιά, -νό· ο καταγόμενος από τη *Νιγκουσλάβ(η)*.

νιγούλιαβους, -β(η), -βου· αυτός που προκαλεί *ανιγούλα*, (Νιγρ.), [νιγουλιάζου + -αβους].

νιγουλιάζου· ρ., δεξ *ανιγουλιάζου*.

Νιγρίτα, η· παλιότερα η πρωτεύουσα της επαρχίας Βισαλτίας, και από το 211 πρωτεύουσα του καλλικρατικού Δήμου Βισαλτίας.

Για την προέλευση του ονόματος σημειώνουμε

α. Ο Π.Πα. αναφέρει, σελ. 82, ότι η Νιγρίτα αναφέρεται ως Ιγρίτα στον αρχαίο κώδικα της Μητρόπολης Σερρών, (1603, σελ. 3), και αποδίδει το σημερινό όνομα στο σχήμα· την Ιγρίταν > τη Νιγρίτα > Νιγρίτα.

β. Ο Γ.Κα. αναφέρει, σελ. 28, ότι στο χειρόγραφο της Σερραϊκής Χρονογραφίας

του Παπασυναδινού, σελ. 18β, αναφέρεται η Νιγρίτα ως Νεγρίτα. Κατά το σχήμα της προηγούμενης παραγράφου πρέπει η αφετηρία του ονόματος να ήταν Εγρίτα, και το σχήμα να ήταν ανάλογο· την Εγρίτα > τη Νεγρίτα > Νεγρίτα.

γ. Οι αφετηρίες του ονόματος Ιγρίτα και Εγρίτα οδηγούν, κατά την άποψή μας, στις ταυτόσημες τουρκικές λέξεις, *egri*, *igri*, που σημαίνουν, μεταξύ άλλων, επικλινή (αγγλ. *slope*), πλάγιος (αγγλ. *oblique*).

δ. Η θέση της Νιγρίτας, χωρίς τη Σούρπα, στους πρόποδες του βουνού δικαιολογεί το συσχετισμό της ονομασίας της με τις πιο πάνω τουρκικές λέξεις.

ε. Οι λ. *-de/-da/-ta/-te* ως δεύτερα συνθετικά στην τουρκική γλώσσα μπαίνουν στη θέση προθέσεων εις, επί, παρά, μέσα, κλπ., που προσδιορίζουν τόπο. Κατά συνέπεια τα *egri-ta* ή *igri-ta* σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνουν στον επικλινή τόπο, που εκφράζει τη μορφολογία της Νιγρίτας, πριν ενωθεί με τη Σούρπα.

στ. Άρα έχουμε το σχήμα· *igri* + *-da/-ta* > *igrita* > Ιγρίτα > την Ιγρίτα > τ'ν Ιγρίτα > τ' Νιγρίτα > Νιγρίτα. Ανάλογη είναι βέβαια και η εξέλιξη του ονόματος Νεγρίτα, που όμως δεν επικράτησε.

ζ. Ένα άλλο σχήμα είναι *egri* + *dağ*, που ακούγεται *egrida* > εγκρίτα, κ.λπ.

η. Άλλες απόψεις για την προέλευση του ονόματος της Νιγρίτας μπορεί ο αναγνώστης να δει στο Ν.Β. σελ. 135, ενώ για τη Νιγρίτα και τα χωριά της Βισαλτίας, στην «Ιστορία της Νιγρίτας και της επαρχίας Βισαλτίας» του Ε. Παπαθανασίου.

Νιγριτνός, -τινά· ο καταγόμενος από τη Νιγρίτα ή αναφερόμενος στη Νιγρίτα.

νιγυρίζου· ρ., παρ. *νιγύρσα*, για λοιπά δεξ *νιγυρνάου*, (Νιγρ.), [*νι-* + *γυρίζου*].

νιγυρνάου, -ώ· ρ., *νιγυρνούσα*, *νιγύρσα*, ξαναγίνομαι καλά στην υγεία μου, για φυτά ξαναζωντανεύω, (Νιγρ.), *έβριζι κι νιγύρσι του καπνό* = έβρεξε και το καπνό ενώ ήταν μαραμμένο ξανάγινε *λουχιρό*, ξαναζωντάνεψε, αλλ. *νιγυρίζου*, *ξιγυρίζου*, *ξιγυρνάου*, [*νι-* + *γυρνάου*].

νιε ... νιε· αρν. μ., ούτε, αλλ. *νε*.

Νιζβά, η· το παλιό όν. του χωριού Δάφνη, αλλ. *Έζιουβα*, [Π.Πα. σελ. 76, αρχ. Έξεβαί > την Έζιοβα > τη Νέζιοβα > τη Νιζβά > η Νιζβά].

νιζιούσκα, η· το κορδόνι από *τσιαρβούλ(ι)*, το *σκάρ(ι)*, *θαρρούσα* ήταν *νιζιούσκα* κι αυτό ήταν *φίδ(ι)*, [1. βουλ. *nugitska*, 2. **ίσως από αρχ. ζινίχιον, δεξ ζινίχι(ι)].

νικατεύου· ρ., *νικάτιβα*, *νικάτιψα*, *νικατόθκα/νικατέφκα*, ανακατεύω, μτφ. κουτσομπολεύω, διαβάλλω, *νικατεύου του χουριό*, ουσ. ο *νικατουσούρας*, η *νικατουσούρα*, η *νικατουσιά*, δεξ *ανικατεύου*, *ανικατώνου*, *νικατώνου*, [*ανικατεύου*].

νικάτουμα, το· ανακάτωμα, το μείγμα από σιτάρι, καλαμπόκι και σίκαλη, που πήγαιναν για άλεσμα, με συνηθισμένες αναλογίες 4 τενεκέδες σιτάρι, 1 καλαμπόκι και 1 σίκαλη· μερικές οικογένειες πρόσθεταν σε κάθε σακί και μια-δυο οκάδες ρεβίθια για μυρωδιά, *του ψουμί μας κείνα τα χρόνια ούλου ήταν νικάτουμα*, αλλ. *άλισμα* [*νικατώνου*].

νικατουσούρας, -ρου, -ρκου· ο μουζαβίρης, αυτός που μπερδεύεται σε ξένες δουλειές, διαβολέας, αλλ. *νικατουσούρας*, [*νικατώνου*].

νικατώνου· ρ., *νικάτουνα*, *νικάτουσα*, *νικατόθκα*, ανακατώνω, μπερδεύω, ιδιαίτερα τις κλωστές, δεξ και *νικατεύου*, ως παθ. *νικατώνουμι* = έχω κοινωνικές συναναστροφές, κουτσομπολεύω, δεξ *ανικατεύου*, *ανικατώνου*, *νικατεύου*, [*ανικατεύου*].

νικούκουρδα· επίρρ. το κάθισμα πάνω στα διπλωμένα πόδια, που τα γ όνατα ακου-

μπούν στο πάτωμα, κάθισμα του *νιγκτή* όταν το δέμα είναι στην αρχή, [μσν. άνα-κούκουρδα].

νιματήρ(ι), το· το *λιματήρ(ι)* στη Νιγρίτα, [*λιματήρ(ι)* και λ > ν].

νιμουδούρα, η· αυτός που δεν είναι σταθερός στις αποφάσεις του, που πηγαίνει όπου φασά(ει) αέρας, αλλ. ο *νιμουδούρας*, [αρχ. άνεμος > μσν. άνεμοδοούριον > ανεμοδοούρα].

νινέ, η· γιαγιά, [τουρ. nine].

νινί, το· δεξ *νηνί*.

νινιό, το· το *νιουνιό*.

νιο-, **νιό-**· {νιο-/νι-ό-}, νεό-, ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. του νέου, [αρχ. νέος/νέα].

νιόνυφ(η), η· {νιό-}, νεόνυμφη, [αρχ. νέος + αρχ. νύμφη > μτγν. νεόνυμφος].

νιουνιό, το· μυαλό, αλλ. *νινιό*, [*νιόνου* **> *νιουνιό*].

νιούτσ(ι)κους, **-κ(η)**, **-κου**· νεαρός, *νιούτσ(ι)κους πέθανι*, [αρχ. νέος > νιος].

νιόφιρτους, **-τ(η)**, **-του**· {νι-ό-}, νεόφερτος, [*νιο-* + *φέρνου*].

νιρβίρ(ι), το· το ρέλι που γάζωναν στα πέτα, [τουρ. *pervür*(=πλευρά)].

νιρό, το· νερό, ούρο, *νιρό μι βγάζ(ει)*, *πήγι πρους νιρού τ'*, υποκ. το *νιρούδ(ι)*· *νιρό κακό* = χαλάζι, [αρχ. νεαρόν (ύδωρ) > μτγν. νηρόν > μσν. νερόν].

νιρόπιασμα, το· κρύωμα του στομαχιού, που εκδηλωνόταν με πιάσιμο της μέσης και πόνους στο στομάχι, [*νιρό* + *πιάνου*].

νιρου-· νερο-, ως πρώτο συνθ. [*νιρό*].

νιρουαγριά, η· το αγριόχορτο νεροαγριάδα, *Digitaria sanguinalis*, [*νιρου-* + *αγριά*].

νιρουβγάζου· ρ., για αρ. χρ. δεξ *βγάζου*, νεροβγάζω, ξεπλένω με νερό τα πλυμένα ρούχα, *μαρή νιρόβγαλτα τα ρούχα*, μτφ. στο γ' προσ. έχει τη σημ. της έντονης διάρροιας, *μι νιροβγάζ(ει)* = έχω διάρροια, [*νιρου-* + *βγάζου*].

νιρούγια, η· το αυλάκι κάτω από τις *αστριχιές*, που γίνεται από τα νερά της βροχής, δεξ και *γκιρίζ(ι)*, [*νιρό* + *ούια*].

νιρουζούμ(ι), το· φαγητό με πολύ νερό και λιγιστό λάδι, δεξ *νιρουμπλιάκ(ι)*, [*νιρου-* + *ζουμί*(δεξ *ζμι*)].

νιρουκαίουμι· ρ., *νιρουκαίουμαν*, *-κάηκα*, μτχ. *νιρουκαμμένους*, *-ν(η)*, *-νου*, διψώ πολύ, καίγομαι για νερό, *νιρουκάηκα*, *δώσι μι τ' στάμνα*, [*νιρου-* + *καίου*].

νιρουκράσ(ι), το· το νερομένο κρασί, [*νιρου-* + *κρασί*(δεξ *κράσους*)].

νιρουμπλιάκ(ι), το· νερουλό, φαγητό με μπόλικο ζουμί και άνοστο, καφέ με λιγοστή ποσότητα καφέ, δεξ *νιρουζούμ(ι)*, [*νιρου-* + *μπλιάκ*].

νιρουπαπάρα, η· το *σιουρμπέτ(ι)*, (Νιγρ.), [*νιρου-* + *παπάρα*].

νιρουπλάτανους, ο· αλλ. το *σφιντάν(ι)*.

νιρουσκουρδάλ(ι), το· πρόχειρο φαγητό όπως η *σκουρδαλιά*, όμως χωρίς λάδι, [*νιρου-* + *σκουρδαλιά*].

νιρουσταλίδα, η· φουσκάλα πάνω στο δέρμα γεμάτη υγρό, **[*νιρου-* + *σταλίδα* (=σταγόνα), από αρχ. σταλάζω/ΐσταμαι(ρίζα ΣΤΑΛ)].

νιρουφίδα, η· νεροφίδα, φίδι του νερού όχι ιοβόλο, [*νιρου-* + *φίδ(ι)*].

νιρουχύτς, ο· νεροχύτης της κουζίνας· το οριζόντιο ξύλο στο κάτω μέρος του παράθυρου, που εμποδίζει τα νερά να περνούν μέσα, [*νιρου-* + *χύνου*].

νιρτσιώνου· ρ., *νέρτσιουνα*, *νέρτσιουσα*, *νιρτσιώθκα*, ανασηκώνω τις τρίχες κάποιου, τον ανατριχιάζω, *μη νιρτσιώνς του κασιί(ι)*, *θα σι κουτρήσ(ει)*, μτχ. *νιρτσιουμέ-*

νους, -ν(η), -νου, **[αρχ. αἴρω(=σηκώνω) + τσουνί(δες τζουνί και χραπατσώνου) > αιρτσώνω(περιοχή Έβρου) (> ιρτσιώνου) > νιρτσιώνου, (όπως ουρά > νουρά), σε ελεύθερη απόδοση, σηκώνω τζουνιά όπως ο σκαντζόχοιρος, δες και βλάχ. αρίτσιο(=σκαντζόχοιρος)].

νισαντίρ(ι), το· χλωριούχο αμμώνιο, υλικό που χρησιμοποιούσαν οι τενεκετζήδες και καθάριζαν το κολλητήρι, [τουρ. nişadır].

νισάφ(ι), το· έλεος, νισάφ(ι) μπρε, [τουρ. insaf(=δικαιοσύνη)].

νισιστές, ο· αμυλάλευρο που χρησ. για γλυκά, [τουρ. nişasta].

νισκιρίζου· ρ., νισκίρζα, νισκίρσα, νισκιρίσ(η)σκα, συγυρίζω, ευπρεπίζω, τακτοποιώ, φροντίζω, αναμοχλεύω τη φωτιά με την τσιμπίδα, νισκιρίζουμι στον κριβάτ(ι) = κουνιέμαι για να πάρω καλύτερη θέση, [νι- + αρχ. σκυρῶ (= σκιρτώ, χοροπηδώ, σαν να τρώγω από το φ. σκύρον)].

νισκίρσµα, το· η πράξη του νισκιρίζου.

νισκούμπουµα, το· το ανισκούμπουµα.

νισκουμπώνουµι· ρ., για αρ. χρ. και σηµ. δες ανισκουμπώνουµι.

νιτριχιάζου· δες ανιτριχιάζου.

νιτριχίλα, η· δες ανιτριχίλα.

νιφαλός, ο· αφαλός, [αρχ. ὀμφαλός > μσν. ἄφαλός, για αρ. ν δες ανάλογα νουρά].

νίφκα· νίφτηκα, παθ. αόρ. του νίβου.

νιφρός, ο· νεφρό, αλλ. το νιφρό, [αρχ. νεφρός].

νιφήρα, η· νιφήρας, δοχείο με κάνουλα για πλύσιμο, [αρχ. νίπτω > μσν. νιπήρη].

νιφτούς· νίψου, πρ. του νίβου.

νιχόρταβους, -β(η), -βου· αλλ. ο νιχόρταγους.

νιχόρταγους, -(η), -ου· ο αχόρταγος, αλλ. ανιχόρταβους, νιχόρταβους, [στ. νι- + χορταίνω(<αρχ. χορτάζω) > νιχόρταγους].

νίψ(ι)µου, το· η ενέργεια του νίβου.

νιώθου· ρ., ένιουθα, ένιουσα, νιώθω, αντιλαμβάνομαι, [αρχ. γιγνώσκω > ἔγνωσα > μσν. γνώθω > νιώθω].

νιώνου· ρ., ένιουνα, ένιουσα, ξυπνώ, ανακτώ τις χαμένες αισθήσεις, άµα νιώσ(ει), δώσι τουν λίγου νιρό να πει, [αρχ. νοῶ > αόρ. ἐνόησα > ένωσα > νιώνω].

-νκους, -νκ(η), -νκου· -νικος, κατ. που δείχνει προέλ., π.χ. *µπαµπιστάνκους*.

-νο-· δες -να-, π.χ. *χόριβαν, μάρ', χό-νο-ριβαν*, (δηµ. τραγ.).

-νοι· η κατ. -οι, π.χ. *πουλνοί, αυτνοί*.

νοικουκυρίσιους, -σια, -σιου· νοικοκυρίστικος, φτιαμένος από νοικοκύρηδες, *νοικουκυρίσια δλεια*, αλλ. *νοικουκυρίτκους, -κια, -κου*, επίρρ., *νοικουκυρίσια, νοικουκυρίτκα*, [νοικουκύρς].

νοικουκύρς, -ρά· νοικοκύρης, [αρχ. οἶκος + αρχ. κύριος > μσν. νοικοκύρης].

νόµζµα, το· το να νομίζει κάποιος, *του νόµζµα σ' δεν ήταν καλό*, [νουμίζου].

-νός, -νιά, -νό· κατ. επ. που δηλώνουν καταγωγή ή ιδιότητα, π.χ. *Τσιαρπινός, Νιγριτνιά, κουντακνό*.

νότζα, νότσα· τύποι του ρ. *νουτίζου*.

νότ(η), η· υγρασία, για χωράφι σηµ. κανονική υγρασία, ώστε να είναι εύκολο το όργωµα, *του χουράφ(ι) έχ(ει) νότ(η)*, *πάνι να ζιουβγαρί(ι)σς*, ενώ *του χουράφ(ι) είναι λάσπ(η)/βαρύ/τούντζ(ι)* = είναι ακατάλληλο για όργωµα το χωράφι, [αρχ. νότος].

νότχιους, -χια, -χιου· {-χιους}, υγρός, βρεγμένος, αυτός που έχει νότ(η).

-νου· κατ. στη θέση της -ου, π.χ. *αλνού, αυτνού*.

νουή, η· το αποτέλεσμα του νοώ, ο νους, το μυαλό, *δε σ'έδουκι Θιός νουή κι βγήκις μι τέτοιουν κινό όξου; κι τ' άλουγα έχουν νουή*, [αρχ. νοέω].

νουμάτζμα, το· ονομάτισμα, είδος εξορκισμού, [νουματίζου].

νουματίζου· ρ., *νουμάτζα, -τσα, νουματίσ(η)κα*, ονοματίζω, κάνω έναν ειδικό εξορκισμό για ξεβάσκαμα/ξεμάτιασμα, *μι νουμάτσι η φρ(ι')κνα*, [αρχ. όνομα > μτγν. όνοματίζω].

νουματοί/-ταίοι, οι· νομάτοι, άτομα, *τρεις νουματοί ήμασαν*, [αρχ. όνομα > όνόματα > όνομάτοι > νομάτοι].

νουμίζου· ρ., *νόμζα, νόμσα*, νομίζω, [αρχ. νομίζω].

νουμίτς, ο· νομίτης, μέρος του γυναικείου φορέματος κοντά στον ώμο, [νόμους].

νουμπέτ(ι), το· λίγος ύπνος, *να πάρου γω ένα νουμπέτ(ι) κι ύστρα κοιμηθός κι συσκοπός επιτραπέζιου τραγουδιού, είπαμι καμπόσα νουμπέτια μέχρι να ρθουν κι άλλοι· δόση, φορά, είχαμι μπόλ(ι)κου σάμ(ι) κι έβγαζαμι ένα νουμπέτ(ι) σαμόλαδου*, [τουρ. nöbet(=φύλαξη εκ περιτροπής, νούμερο βάρδιας, βάρδια)].

νούνα, νούνους· νονά, νονός, είναι κι αυτή, αυτός που αλλάζει τα γαμήλια στέφανα, *πληθ. νούνις, νουναίοι*, [λατ. nonnus > νονός].

νουρά, η· η ουρά, υποκ. *νουρούδα*, δεσ. πρμ. 104, 341 και αίν. 10, 14, 15· ο κεντρικός ξύλινος άξονας του κάρου, που με τα *ψαλίδια* και τους *κιπέδισ* έδενε το κάρο σε ένα σταθερό σύστημα· η άκρη του στημονιού που δενόταν πάνω στο αντί, [αρχ. ούρά > την ούρά (> τ'ν ουρά) > τ' νουρά].

νουρίς· επίρρ., ενωρίς, [αρχ. έν ώρα > ένωρίς > νωρίς].

νουρούδα, η· μικρή ουρά, στη Νιγρ. το φ. ήρα, δεσ. *νήρα, σταχούδ(ι), σιδηρόχουρτου*, [νουρά].

νουστίμινα· ρ., *νουστίμινα, νουστίμινα/νουστίμιμα*, κάνω κάτι νόστιμο, γίνομαι νόστιμος, *αλλ. νουστιμεύου*, [αρχ. νόστιμος].

νουστιμεύου· ρ., *νουστίμιβα, -μιψα/-μσα, -μέφκα*, κάνω κάτι νόστιμο, ως παθ. *νουστιμεύουμι* = θέλω να γευθώ κάτι, [αρχ. νόστιμος].

νουστιμίζου· ρ., *παρ. νουστίμζα, νουστίμιμα*, για λουπά δεσ *νουστιμεύου*.

νουτίζου· ρ., *νότζα, νότσα, νουτίσ(η)κα*, νοτίζω, υγραίνω, βρέχω με νερό, *μτχ. νουτζίμένους, -ν(η), -νου*, [νότος > αρχ. νοτίζω].

ντ'· αποδίδει την προφορά του άρθρου τ' (του, την), *είνι τ'ντ} Γιώργη*.

ντα· απειλή για χτύπημα στη νηπ. γλώσσα.

-ντα· το τουρ. -da/-de-, που χρησ. ως συνθ. για παραγωγή ρημάτων από ουσιαστικά, π.χ. *σφουλνταρίζου*.

νταβατούρ(ι), το· φασαρία, [τουρ. tavatür(=διάδοση)].

νταβραντάου, -ώ· ρ., *νταβραντούσα, νταβράντσα*, *μτχ. νταβραντζμένους, -ν(η), -νου*, ουσ. το *νταβράντζμα*, είμαι γεμάτος δύναμη, προσποιούμαι το δυνατό, παίρνω θάρρος και δυναμώνω· *κι Ανιγνώστ'ς νταβράντισι και καταγής τον βάζει*, (Ν.Π.γ' τρ. 318.0), *μη νταβραντάς, θα τ'ς φας*, [τουρ. davanmak(=ετοιμάζομαι για δράση) > αόρ. davrandim].

νταβραντίζου· ρ., *νταβράντζα/-ντζα, νταβράντσα/-ντισα*, για λουπά δεσ *νταβραντάου*.

νταγιαντάου, -ώ· δεσ *νταϊαντάου*.

- ντάγκα**· λ. που αποδίδει τον ήχο της καμπάνας.
- νταγκλαράς, -ρού** ο· ψηλός και γεροδεμένος, **[τουρ. dagli(=ορεσίβιος)].
- νταγρές**, ο· στη Νιγρ. ο *νταϊρές*.
- νταηλίικ(ι)**, το· η συμπεριφορά του *νταή*, [νταής + -λίικ(ι)].
- νταής**, ο· παληκαράς, αυτός που κάνει το παληκάρι χωρίς να είναι, [τουρ. dayı].
- νταϊάκ(ι)**, το· νταγιάκι, μικρός στύλος, μτφ. το χτύπημα με ξύλο, *έφαγι ένα νταϊάκ(ι) κι κατάλαβι*, [τουρ. dayak(=ραβδί)].
- νταϊάντάου, -ώ**· ρ., *νταϊάντούσα, νταϊάντσα, νταγιαντώ, βαστώ, κουράζομαι, κάνω κουράγιο, σταματώ, φτος πουδάρ(ι) δεν ζέρ(ει) να ρίζει κι όλου νταϊάντά*, (δημ. τραγ. 3), ουσ. το *νταϊάντζμα*, [τουρ. dayanmak].
- νταϊλιάννα**, η· γυναίκα εύρωστη, γεροδεμένη, το υποκ. η *νταλιανούδα*, [1 **τουρ. dal (=ώμος), από όπου η σημ. της γεροδεμένης γυναίκας, 2. λ. βαλκ., κουτσ. daıl'ean (=ωραίος), βουλ. däljän(=όμορφος)].
- ντάιμα**· επίρρ., συχνά, συνεχώς, [τουρ. daıma(=πάντοτε)].
- νταϊρές**, ο· μουσικό όργανο, το ντέφι, στη Νιγρ. *νταγρές*, [τουρ. daire(=κύκλος, ντέφι)].
- ντακλάκ(ι)**, το· το ανεβοκατέβασμα που κάνει το *παμπόρ(ι)* από κακό χειρισμό ή από δυνατό αέρα, η στιγμιαία τάλαντευση από ζαλάδα ή ύλιγγο, *αλλ. τακλάκ(ι), δεξ νταλκάς*, [τακλάκ(ι)].
- νταλάκα**, η· 1. η κοιλιά, η σπλήνα, (Νιγρ.), 2. το στήθος, *η νταλάκα σ' φαίνιτι κι θα κρυγιά(ει)ς*, [τουρ. dalak(=σπλήνα)].
- νταλάκ(ι)**, το· είδος οδυνηρού σπυριού, που το γιάτρευαν καίγοντάς το με διάφορα βότανα ή τρυπώντας το με καμένο καρφί, [τουρ. dala-mak(=δαγκώνω, τσούζω) + τουρ. κατ. -ki, (Π.Κ.)].
- νταλακιάρ(η)ς, -ου**· σπληνιάρης, ο άρρωστος από τη σπλήνα του, αυτός που είναι *ασ(υ)μμάζιφτους*, που φαίνεται η νταλάκα του, [νταλάκα + -ιάρης].
- νταλακτής**, ο· αυτός που φαίνεται η νταλάκα του, κακοντυμένος, ασουλούπωτος, [νταλάκα + -τής].
- ντάλ(ι)**, το· κλαδί από δέντρο, [τουρ. dal(=κλαδί)].
- ντάλια**· επίρρ., τέλος, τέρμα, χρησ. στο μέτρημα σε κάποια παιχνίδια και δήλωνε το τέλος, *π.χ. ένα, δυό, τρία...δέκα, ντάλια*, [1. **νταλώνου, 2. τουρ. dalya(=τέλος)].
- νταλκαδιάζουμι**· ρ. -*διάζουμαν, -διάσ(η)κα*, ζαλίζομαι, ερωτεύομαι, [νταλκάς].
- νταλκάς**, ο· έρωτας, πόθος, μεράκι, το *ντακλάκ(ι)* στο *παμπόρ(ι)*, *νταλκάδης* ήταν στη Νιγρ. και το παιχ. *σκαμνάκια*, [τουρ. dalga(=κύμα, πόθος, ερωτικός καμήος)].
- ντάλντζμα**, το· ορμή, τόλμημα, [νταλντώ].
- νταλντώ**· ρ., *νταλντούσα, ντάλτσα*, ορμώ, [1. **αρχ. δωρ. ρίζα ΔΑΛ- (> αρχ. δηλέομαι = επιφέρω βλάβην), 2. (Π.Κ.) τουρ. daldı, αόρ. του dal- (=βουτώ)].
- νταλώνου**· ρ., *ντάλουνα, ντάλουσα*, νταλώνω, σταματώ, ζαλίζομαι, νυστάζω και με παίρνει ο ύπνος, *ντάλουσι Νίκους* = νύσταξε ο Νίκος, δεξ και *ντάλια*, [μσν. ένταλώνω(=σκοτεινιάζω, ζαλίζομαι) > νταλώνω].
- ντάμα**, η· πιόνι στο παιχ. της *δικαϊζάρας* που είχε ιδιαίτερες ελευθερίες στις κινήσεις, *αλλ. το παιχ. δικαϊζάρα*, [λατ. damina > ιταλ. dama].
- νταμαρίσιους, -σια, -σιου**· αυτός που προέρχεται από νταμάρι, [τουρ. damar + κατ. -ίσιους].

- νταμασένιους, -νια, -νιου**· φτιαγμένος από νταμασέ, φουστάν(ι) νταμασένιου, [νταμασές].
- νταμασές**, ο· είδος πολυτελούς και πολύχρωμου υφάσματος, [ιταλ. damasco, από το όνομα της Δαμασκού].
- νταμπαχανιώτκος, -(η), -κου**· αργόσυρτος, μονότονος, *ταπαχουνιώτκου τραγούδι* = αργόσυρτο τραγούδι, *αμανές*, τραγούδι χωρίς πολλά τσακίσματα της φωνής, **[τουρ. tabak(=πιάτο) + hane(= σπίτι), σε ελεύθερη απόδοση τραγούδι επιτραπέζιο, τραγούδι της τάβλας].
- ντάμπιτερ**· επίρρ. που ορίζει τη χειρότερη κατάσταση, *αυτός είναι ντάμπιτερ* = αυτός έφθασε στο χειρότερο σημείο, στην υγεία του, στα οικονομικά κλπ., **[τουρ. da(=νόσος) + biter(=φθάνω στο τέλος, τέλος)].
- νταμπλαντίζουμι**· ρ., *νταμπλαντίζουμαν, -ντίσ(η)κα*, μου έρχεται νταμπλάς.
- νταμπλάς**, ο· αποπληξία, απότομη και έντονη ζαλάδα, *έμαθι για τ' θυγατέρα τ' κι τον ήρτι νταμπλάς*, [τουρ. damla].
- νταν**· δεσ -ντα-, π.χ. *τσικμιντάνους*, [τουρ. -den/-dan/-ten/-tan].
- ντανάκι(ι)**, το· μοσχάρι, υποκ. το ντανακούδ(ι), [τουρ. dana(=μοσχάρι)].
- ντανκάς**, ο· μομφή, ρετσινιά, στιγματισμός, [τουρ. dangalak(=ανισόρροπος)].
- ντάνκους**, ο· χορευτάρης, *χορεύει ο ντάνκους μες στο μεσημέρι*, (Ν.Π.γ' τρ. 723.0), [γερμ. danze > τουρ. dans(= χορός) + -κους].
- νταντά**, το· ο ξυλοδαρμός στη γλώσσα των νηπίων, [ντα].
- ντάντσιου**· {ντάν-τσιου}, λ. γνωστή μόνο στη φρ. *ντάντσιου κούντσιου πού θα πας μπαμπούδα*, με την οποία κουνούσαν τα μωρά, για να τα κοιμήσουν, [τουρ. danszi(=χορευτής)].
- ντάου**· κατ. ρ. τουρ. προέλ. π.χ. *νταβραντάου*, [-ndim, τουρ. κατ. αορ.].
- νταούλι(ι)**, το· μεγάλο τύμπανο, το επάνω μέρος στο τζάκι που είχε σχήμα ημικυλινδρικό, πρησμένο μέρος του σώματος, *του πουδάρι μ' γίνκι νταούλι(ι)*, δεσ και πρμ. φρ. 68, [τουρ. davul > μσν. ταβούλιον].
- νταουλούδ(ι)**, το· σχολικό τύμπανο, μικρό νταούλι(ι).
- νταουλτζής**, ο· ο οργανοπαίχτης που παίζει το νταούλι(ι), [νταούλι(ι) + -τζής].
- ντάμπιτερ**· δεσ ντάμπιτερ.
- νταράκι(ι)**, το· χειροκίνητο λανάρι για να ζιανοίγουν μόνο το μαλλί· το αποτελούσαν δυο πλάκες με λυγισμένα ατσαλοσύρματα πάνω τους και μ' αυτά ζιάνοιγαν το μαλλί, [τουρ. tarak(=τσουκράνα, χτένι)].
- νταρακιάζου**· ρ., *νταρακιάζα, -σα*, λαναρίζω το μαλλί στα νταράκια, ουσ. το νταρακιάσμα, [νταράκι(ι)].
- νταρί**, το· αλλ. το νταρό, πληθ. τα νταριά, τα νταρίσματα, [νταρίζου].
- νταρίζου**· ρ., *ντάρζα, ντάρσα*, δωρίζω, ειδικότερα σε γάμους ή σε αρραβώνες, *νταρισμένους, -ν(η), -νου* = ο αποδέκτης του νταρό, [αρχ. δωροῦμαι > δωρίζω].
- νταρίσματα**, τα· πληθ. των λ. νταρί, ντάρσμα.
- νταρλακόθκα**· ρ. τύπος του ντιρλικόνου (Νιγρ.), αντί του ντιρλικόθκα, *νταρλακόθκα 'π' του φατ* = χόρτασα υπερβολικά, ζαλίστηκα από το πολύ φαγητό, [ντιρλικόνου].
- ντάρμανταν**· επίρρ., άνω κάτω, [τουρ. darmadağan].
- Νταρνάκας**, ο· πληθ. οι Νταρνάκδισ = οι κάτοικοι των χωριών Νέο Σούλι, Χρυσό,

Πεντάπολη, Άγιο Πνεύμα και Εμμανουήλ Παπάς, που βρίσκονται ανατολικά από τις Σέρρες, κ. Δαρνακοχωρίτες, [κατά τον Π.Πα. η προέλ. της λ. αποδίδεται στο σχήμα, δάρι + νάκα > Δαρνάκας].

Αναλυτικά το σχήμα πρέπει να είναι·

α) τουρ. dar (=σύντομα) > δάρι-δάρι (στο ιδίωμα τους σημ. τώρα, αμέσως).

β) δεικτικό να + κα (δες λατ. qua = ένθα, Λ.Ηπ. λήμ. νάκα) > νάκα (στο ιδίωμα τους σημ. εδώ).

γ) δάρι + νάκα > Δαρνάκας > Νταρνάκας].

Νταρνακοχωρίτες, -τσα· ο καταγόμενος από τα *Νταρνακοχώρια*.

Νταρνακοχώρια, τα· τα χωριά, όπου κατοικούν οι *Νταρνάκδες*, [*Νταρνάκας*].

νταρντάνα, η· μεγαλόσωμη γυναίκα, [ιταλ. tartana(=μεγάλο, βαρύ πλοίο)].

νταρνταρίζου· ρ., *νταρντάρτζα, -ρσα*, λέω πολλά, φλυαρώ, **[ηχοπ. λ.].

νταρό, το· δώρο της νύφης, την Κυριακή του γάμου λίγο πριν φύγει για την εκκλησία, προς τα παλικάρια και τα κορίτσια από το περιβάλλον της, που πριν το δωρίσει έκανε με αυτό στον αέρα το σχήμα του σταυρού, αλλ. το *νταρί*, ο *νταρός*· είναι και κάθε δώρο από τη νύφη στην οικογένεια του γαμπρού την εβδομάδα πριν από το γάμο, η προίκα· *μήπως η νύφη(η) δε σ' άρεσε, μήπως και ο νταρός της;* (Ν.Π.γ' τρ. 260.1), δες και *ντάρσμα*, [*νταρίζου*].

ντάρσμα, το· το δώρισμα, το δώρο που δινόταν σε γάμους ή σε αρραβώνες, πληθ. τα *νταρίσματα*, αλλ. το *ντάρτζμα*, του *νταρό*, το *νταρί*, [*νταρίζου*].

νταχτιρντί· επαναλαμβανόμενος ήχος με τον οποίο χόρευαν οι μανάδες μωρά στην αγκαλιά τους· *ντάχτιρντι κι ντάχτιρντι το μικρό μας του πιδί*, (Ν.Π.γ' τρ. 719.0), **[τουρ. da/dahi + -dir- + idi (ελ. μετ., πάντα θα έχω τέτοιο μωρό) (>ταχταρίζω)].

ντβάρ(ι), το· τοίχος, *ανέφκαν σ(ι) ένα ντβάρ(ι) κι κάθουνταν*, [*ντουβάρι*].

ντε 1· μ. επιβ., *καλά ντε, θα έρτου*, [τουρ. de].

ντε 2· παρακελ. *έλα ντε = άιντε έλα, προτρ. για ζώα, ντε! = άιντε! ντε μπρε = ξεκινάτε βρε*, δες και *ντιου*, **[άιντι].

ντέγκ(ι), το· τσουβάλι γεμάτο με σιτάρι, αλεύρι κλπ., ισορροπία στο φόρτωμα του ζώου, τιάτση, τάριασμα, *έχουμι πέντι ντέγκια σιτάρ(ι), ήρτι ντέγκ(ι) του φουρτιό, φνοι ήρταν ντέγκ(ι)*, [τουρ. denk(=δέμα, ζυγαριά)].

ντεγκτσιδάκι, το· το *ντιγκτσάκ(ι)*, ο *παστατζής*· το *ντεγκτσιδάκι όταν ντυθεί και βγει να σεργιανίσει*, (Ν.Π.γ' τρ. 560.0), δες *ντιγκτσάκια* και *λεξ. ντιτσάκια*.

ντέλαας, ο· ψηλός, μεγαλόσωμος και άκομπος, **[τουρ. de(=μεγάλος) + lala (=αρχιευνούχος στα χαρέμια)].

ντερμί· χρησ. ως επίρρ., *διαγώνια, τετράγωνα, κόψι του πανί ντερμί = δίπλωσε διαγώνια το πανί και κόψε το*, αλλ. *ντιρμί*, **[τουρ. derme(=μάζεμα)].

ντέρτ(ι), το· λύπη, βάσανο, μεράκι, [τουρ. dert].

ντερτιαλής, ο· αυτός που έχει καημούς, *ντέρτια*, ο ντερτιλής, *καλώς ανταμωθήκαμε εμείς οι ντερτιαλήδες*, (Ν.Π.γ' τρ. 378.0), αλλ. *ντιρτλής*, [*ντέρτ(ι) + -λής*].

ντεφ· λ. που δηλώνει, ανάλογα με τα συμφραζόμενα, απομάκρυνση, εξαφάνιση, κομμάτια να γίνει, *ντεφ καντέμ να γέν(ει)= ας πά(ει) στο καλό ή στον αγύριστο*, δες και *καντέμ*, [τουρ. def(=απομάκρυνση)].

ντέφ(ι), το· μουσικό όργανο, [τουρ. def/tef].

ντεφ ουλσουν· βρισιά, να πας στο διάβολο, κομμάτια να γίνει, *ας πάει στο καλό*,

- [ντεφ + τουρ. olmak(=γίνομαι συμβαίνω) + -sun(= τουρ. κατ. για β' προσ.].
-ντι- δεσ -ντα-.
- ντιβιρλίγκα**, η· περιστροφή, τούμπα, [τουρ. devir(=στροφή)].
- ντιγκιάζου**· ρ., ντέγκιαζα, ντέγκιασα, ντιγκιάσ(η)κα, συσκευάζω σε δέμα το παστα-
 λιασμένου καπνού, δεσ δημ. τρ. 9, [ντέγκ(ι) + -ιάζου].
- ντιγκιντάγκας**, ο· κίναϊδος, (Νιγρ.), δεσ πρμ. 109, **[τουρ. dingin(=αδρανής) + da
 (=πολύ) + ağa(=κύριος)].
- ντιγκτσάκια**, τα· οι βοηθοί που είχαν οι ντιγτσήδες, ήταν όμως και οι απλοί εργάτες,
 οι πασταλτζήδες, [δεσ ντιτσάκια].
- ντιγκτσής**, ο· ο τεχνίτης που ντιγκιάζ(ει), υποκ. τα ντιγκτσάκια, δεσ και μάστουρας.
- ντιζγκιρές**, ο· φορείο για μεταφορά υλικών από τους χτίστες, που αποτελούνταν
 από δυο παράλληλα ξύλα με λαβές για δυο άτομα και μια ρηχή κάσα προσαρμο-
 σμένη πάνω τους, ενώ χωρίς κάσα το χρησ. οι καπνατζήδες, για να μεταφέρουν κο-
 φίνια καπνού, [τουρ. teskere(=φορείο)].
- ντικές**, ο· μικρή ταβέρνα, [τουρ. tekke].
- ντικινέ**· επίρρ., κόντρα, φιρί-φιρί, *πολύ ντικινέ μι πααίν(ει) του χαρτί* = έχω γκίνια
 στο χαρτί, [τουρ. dikine (=κάθετα, σε πείσμα)].
- ντικινές**, ο· ο ισχυρογνώμων, [ντικινέ].
- ντιλάλας**, ο· μπουνταλάς, βλάκας, δεσ πρμ. 109, **[τουρ. dil(=γλώσσα) + lâla(δεσ
 ντέλαλας), με τη σημ. του όχι ομιλητικού].
- ντιλάλ(η)ς**, ο· ντελάλης, κήρυκας, *τσιλιάρς* 2, [τουρ. tellal(=δημόσιος κήρυκας),
 **[ίσως αντιδάνειο από το αρχ. τήλε + αρχ. λαλῶ].
- ντιλής**, ο· τρελός, παλαβός, [τουρ. deli(=τρελός)].
- ντιλικάτους, -τ(η), -του**· ντελικάτος, αδύνατος, επιλεκτικός στο φαγητό ή στις δου-
 λειές, *είνι ντιλικάτους κι δεν τρώ(ει) μο φασούλια· Γιώργης ήταν ντιλικάτους κα-
 πνάς*, [λατ. delicatus].
- ντιλιμάν(ι)**, το· πίστη, ελπίδα, προοπτική, *δεν έχ(ει) ντιλιμάν(ι) φτος* = μην τον εμπι-
 στεύεσαι αυτόν, δεν έχει πίστη, [τουρ. din(=θρησκεία) + iman(=πίστη) > diniman
 (=η πίστη της θρησκείας), (Π.Κ.)].
- ντίλμι**· λ. γνωστή από τη φρ. *ντίλμι για φαί* = ετοίμασα για να φάμε, έκοψα το ψωμί
 σε φέτες για φαγητό, (Νιγρ), δεσ *ταραράμι*, [τουρ. dilme(=κόβω σε φέτες)].
- ντιμπιντέρ(η)ς**, ο· ντερμπεντέρης, ανοιχτόκαρδος, λεβέντης, [τουρ. derbeder].
- ντιμάν(ι)**, το· το ψηλό, το διόροφο σπίτι, [λατ. dimane(=εκτείνομαι)].
- ντιμέκ**· σύνδ., *τάχα*, λοιπόν, *ντιμέκ θα πάλναν μα δεν πήγαν*, [τουρ. demek(=λέω, ση-
 μαίνω, δηλαδή, τότε)].
- ντιντέικους, -κια/-κου, -κ(ι)κου**· πολύ ψηλός, άχαρος, κρεμανταλάς· ήταν όμως και
 ένα τέρας της λαϊκής φαντασίας, που είχε ανθρώπινη μορφή και ήταν ανθρωποφά-
 γο όπως η *λάμια*, [τουρ. de(=μεγάλος) + deyi(=ικανότητα για μεταφορά), σε ελεύ-
 θερη απόδοση ο μεγαλόσωμος].
- ντιντί(η)ζς, -ζου**· υστερόβουλος, (Νιγρ.), [didiş-mek(=αλληλοτρούγομαι)].
- ντιντσ(ι)κους, -κ(η)/-κια, -κου**· εύρωστος, ζωντανός, ζωηρός, σφριγηλός, όχι
 μαρα-μένος, δεσ *ντιντσ(ι)λάδα*, [τουρ. dinç(=εύρωστος)].
- ντιντσ(ι)λάδα**, η· ευρωστία, σφρίγος, ζωηράδα, [τουρ. dinç(=εύρωστος) + κατ.
 -άδα].

- ντιου**· {ντιου}, ντου, λ. για ξεκίνημα, για επίθεση, *ντιου μπρε* = κάντε ντου, ξεκινάτε ορμητικά βρε, δεσ και ντε 2.
- ντιούζγκα**· επίρρ., ίσια, συνεχώς, χωρίς διακοπή, *μη του φουράς ντιούζκα του φουστάνι σ'*, αλλ. *ντιούζ(ι)γκα*, *ντιούζ(ι)κα*, [ντιούζγκους].
- ντιούζγκους**, **-γκ(η)**, **-γκου**· ίσιος, μονοκόμματος, χωρίς σχέδια, *ντιούζγκου κιλίμ(ι)* = το κιλίμι που δεν είχε σχέδια, αλλ. *ντιούζ(ι)γκους/-ζ(ι)κους*, [τουρ. düz(=ίσιος)].
- ντιουζένια**, τα· εξοπλισμός, εγκαταστάσεις, μέσα παραγωγής, *νοικουκός μι όλα τα ντιουζένια τ' είναι Γιώργης*, [τουρ. düzen].
- ντιουλμπέρδης**, οι· ωραίοι άντρες η *χήρα θέλει παίξιμο, θέλει πέντ'-έζ(ι) ντιουλμπέρδης*, (Ν.Π.γ' τρ. 262.5), [τουρ. dilber (= γοητευτικός, γοητεία, ωραία γυναίκα)].
- ντιούμντιουκ(ι)**, το· απότομος κατήφορος, *ντιούμντιουκ(ι) είναι κείνους δρόμους*, ** [dimdik(=τελείως απότομα)].
- ντιπ**· επίρρ., καθόλου, τίποτα, εντελώς, *ντιπ για ντιπ* = απολύτως τίποτε, *ντιπ απάν* = εντελώς πάνω, [τουρ. dip(=τελείως)].
- ντίπ(ι)**, το· πληθ. *τα ντίπια* = τα κάτω φύλλα στη ρίζα του καπνού, *τα πατόφλα*, [τουρ. dip(=ρίζα, βάση, πάτος)].
- ντίρα**, η· ίχνος από πάτημα, πατημασιά, [1. **τουρ. dirî(=πρόσφατος). 2. λατ. derado (=ξύνω κάτι), 3. σλ. dirja (=σχίσμα), βουλ. dirâ].
- ντιράκι**, το· ξύσιμο (με την ερωτική σημ.), *χάδι*, λ. γνωστή μόνο από τα δημ. τρ., *ταχιά θέλεις ντιράκι κι ασπρίσαν τα μαλλιά*, (Ν.Π.γ' τρ. 144.2), [λατ. derado (=ξύνω κάτι)].
- ντιρέκ(ι)**, το· ξύλινη κολώνα, μφ. ο ψηλός και αδύνατος άνθρωπος, στα παιχν. το γύρισμα της *σβούρας* χωρίς κλυδωνισμούς, [τουρ. direk].
- ντιριά**, η· {-ριά}, πατημασιά, [ντίρα].
- ντιρικώνουμι**· ρ., *ντιρικώνουμαν*, *-κόθκα*, μένω ακίνητος, *στολώνω τα πόδια μου*, από πείσμα ή άλλη αιτία, ουσ. το *ντιρέκουμα*, [ντιρέκ(ι)].
- ντιρλίκ(ι)**, το· το λαίμαργο φαγοπότι, το *φά(ι)*, αλλ. το *ντιρλικιό*, το *ντιρλίκουμα*, το *ντουρλίκ(ι)*, [τουρ. dirilik(=ζωή)].
- ντιρλικιό**, το· αλλ. το *ντιρλίκ(ι)*, το *ντιρλίκουμα*.
- ντιρλικόνου**· ρ., *ντιρλικούνα*, *-κουσα*, *-κόθκα*, τρώγω χορταστικά, γεμίζω καλά το στομάχι μου, ουσ. το *ντιρλίκουμα*, δεσ και *ντιρλίκ(ι)*, [ντιρλίκ(ι)].
- ντιρμάν(ι)**, το· γιατριά, *απού κει βρήκι ντιρμάν(ι)* = από εκεί βρήκε γιατριά, [τουρ. derman(=δύναμη)].
- ντιρμί**· αλλ. *ντερμί*.
- ντιρπί**, το· όργανο για το ακόνισμα κοπτικών εργαλείων, ρίνη, η *λίμα 2*, το *ρινί*, αλλ. το παιχν. *χαρτς*, [τουρ. tîrpi (=λίμα)].
- ντιρτλής**, ο· ασθενικός, φιλάσθενος, ντερτιλής, αλλ. *ντερτιαλής*, [ντέρτ(ι) + -λής].
- ντισλίμ(ι)**, το· δεσ *ντισλίμ(ι)*.
- ντιτσάκια**, τα· κακό άκουσμα της λ. *ντιγκτσάκια*, οι βοηθοί που είχαν οι *ντιγκτσήδης*, οι *πασταλιτζήδης*· λ. γνωστή από δημ. τρ., *σήμερα τα ντιτσάκια δεν έχουνε δουλειά*, (Ν.Π.γ' τρ. 91.3), **[ντιγκτσής > ντιγκτσάκια > ντιτσάκια].
- ντιφά**· επίρρ., συνέχεια, ασταμάτητα, *πάλι*, [τουρ. defa(=φορά)].
- ντόγανους**, ο· στην Νιγρ. το *ντουγάν(ι)*.
- ντοζ**· λ. που αποδίδει τον ήχο από το χτύπημα της πόρτας, κ. ντουκ, αλλ. *ντόι*, δεσ

πιπιλιάς.

ντόι· αλλ. το ντοζ.

ντουβάκ(ι), το· ύφασμα που δώριζαν στους νεόνυμφους την ώρα της στέγης και το άπλωναν πάνω στους ώμους του ζευγαριού, αλλ. *κουμασλίκ(ι)*, [τουρ. duvak(=το κάλυμμα της νύφης)].

ντουβάρ(ι), το· τοίχος, επ. *ντουβαρίσιους*, -σια, -σιου, *ντουβαρίσιους ίσκιους είνι πιο καλός*, δεσ πρμ. 321, αλλ. το *ντβάρ(ι)*, [τουρ. duvar].

Ντουβισνός, -νιά, -νό· ο καταγομένος από τη *Ντουβίστα*.

Ντουβίστα, η· το σημερινό χωριό Εμμανουήλ Παπάς, [M.T. Dovista].

ντουβιτίνα, η· είδος μάλλινου υφάσματος με ρίγες, σαν το κοτλέ, που χρησιμοποιούσαν για παλτά, τουρ. [döven/düven (=το δοκάνι), ίσως επειδή οι ρίγες θύμιζαν τις σειρές από τις πέτρες στο δοκάνι].

ντουγάν(ι), το· αυτός που δεν τον *κόφτ(ει)*, που δεν καταλαβαίνει, ο βλάκας, [τουρ. doğan(=είδος γερακιού), χρήσ. ειρωνικά όπως η λ. ξουράφι για τον βλάκα].

ντούγκας, ο· βλάκας, χαζός, *[τουρ. dun(=κατώτερος, ευτελής) + -κας].

ντού(η)ς, ο· προσων. για άνδρες, για γυναίκες η *ντούσινα*, δεσ πρμ. φρ. 8, [τουρ. düş(=μύθος)].

ντουκάν(η), η· κ. δοκάνι, όργανο για το αλώνισμα των σιτηρών. Ήταν μια βαριά ξύλινη πλάκα, λίγο ανασηκωμένη στην αρχή της, από κάτω γεμάτη κοφτερές *ντουκανόπιτρις*, για να κόβουν τα καλάμια και τα στάχυα των σιτηρών, που την έσερναν άλογα ή βόδια γύρω-γύρω στο *αλών(ι)*, [αρχ. τυκάνη, με υ > ου].

ντουκανίζου· ρ., *ντουκάντζα*, -ντσα, αλωνίζω με τη *ντουκάν(η)*.

ντουκανόπιτρα, η· κοφτερή πέτρα για τη *ντουκάν(η)*, [*ντουκάν(η)* + *πέτρα*].

ντουκ-ντουκ· λ. για απόδοση του ήχου από το χτύπημα πάνω σε ξύλο.

ντουκράν(ι), το· δεσ *δουκράν(ι)*.

ντουλαμάς, ο· χαρμάνι, ανακατωσούρα, φασαρία χωρίς καυγά, ήταν και ένας τύπος γιλέκου που το φορούσαν πάνω από τη *βέστα*, [τουρ. dolama].

ντουλαντζιάς, ο· το *στριφτάρ(ι)*, (Νιγρ.), [τουρ. dolamak(=συστρέφω) > dolam(=μία στροφή) + -τζιάς].

ντουλάπ(ι), το· ντουλάπι, *φανάρ(ι)*, μεταλλικός κύλινδρος, όπου έψηναν τους σπόρους του καφέ, δεσ *μύλους* και *τσιότρα*, [τουρ. dolar(=ερμάριο, κάθε τι που γυρίζει)].

ντουλαπτής, ο· μικροκλέφτης, αυτός που ανοίγει τα ντουλάπια φιλικών σπιτιών και κλέβει, [*ντουλάπ(ι)* + -τής].

ντουλμαλίκ(ι), το· δεσ *ντουλμάς* 2.

ντουλμάς, ο· 1. είδος φαγητού, όπως λαχανοντολμάς, ντολμαδάκια κλπ. 2. χώμα με πολύ λεπτή υφή, που *ντουλμών(ει)* εύκολα, αλλ. το *ντουλμαλίκ(ι)*, ως πληθ. *Ντουλμάδης* είναι και τοπων. της Τερπνής και της Νιγρίτας, [τουρ. dolmak(=γεμίζω) > dolma(=γεμιστός, γέμισμα, πρόσχωση, επιχωμάτωση)].

ντουλμόνου· ρ., *ντούλμουνα*, *ντούλμουσα*, για καπνοχώραφο που φυτεύθηκε πρόσφατα, γεμίζω με λεπτή λάσπη εξαιτίας απότομης βροχής, *του ντούλμουσι του καπνό* = η απότομη και δυνατή βροχή σκέπασε με χώμα τις φρεσκοφυτεμένες ρίζες του καπνού, [τουρ. dolmak(=γεμίζω) + -ώνου].

ντουμάν(ι), το· πυκνός καπνός, αέρας δυνατός, μάλωμα, κατσάδιασμα, *έφαγι ντου-*

- μάν(ι) που κατάλαβι* = τον μάλωσα, [τουρ. duman].
- ντουμανιάζου**· ρ., *ντουμάνιαζα, -νιασα*, γεμίζω καπνό, [ντουμάν(ι) + -ιάζου].
- ντουμανλαντώ**· ρ., *-λαντούσα, -νλάτσα*, γεμίζω καπνούς, ντουμανιάζω, *ντουμανλάτσι κουζίνα*, [ντουμάν(ι) + τουρ. ladini(=θέτω, τοποθετώ)].
- ντουμάτα**, η· η κ. ντομάτα, είδος ανδρικού χτενίσματος με χωρίστρα, *τα μαλλιά τ' τα έκανι ντουμάτα*, [ιταλ. tomato].
- ντουμουζλούκ(ι)**, το· καλή ράτσα για αναπαραγωγή, *κράτσαμι του τραϊ για ντουμουζλούκ(ι)*, [τουρ. damızlık(=επιβήτορας) < (Π.Κ.) damız(=μαγιά)].
- ντουμού(η)ζς, -ζου, -ζ(ι)κου**· χοντρός, [τουρ. domuz(=γουρούνι)].
- ντούμπα**, η· μικρός λόφος, τύμβος, [αρχ. τύμβη/τύμβος > λατ. tumba > τούμπα].
- ντούμπλα**, η· είδος παλιού χρυσού κοσμήματος, που η αξία του καθοριζόταν από την περιεκτικότητά του σε χρυσό, [γαλλ. double(=διπλός)].
- ντουνιας**, ο· ο κόσμος, το στολίδι, *κείνου του πιδί είναι ντουνιας* = ... είναι πολύ καλό παιδί, ... είναι κόσμημα, [τουρ. dünya (=γη, υφήλιος, κόσμος, στολίδι)].
- ντουντού**, η· προσφώνηση γυναίκας· *πες μας, ντουντού, ποιον αγαπάς*, (Ν.Π.γ' τρ. 63.1), [τουρ. duđu (=γυναίκα, τίτλος γυναίκας)].
- ντουντουλές**, ο· έθιμο της Νιγρίτας· στο καιρό της τουρκοκρατίας και σε περιόδους ανομβρίας, μια στολισμένη τσιγγανοπούλα γυρνούσε στην αγορά φωνάζοντας *ντουντουλές*, ενώ οι Νιγριτινοί την καταβρέχανε δίνοντάς της ως αμοιβή διάφορες προσφορές και έχοντας την ελπίδα ότι το γεγονός θα έφερνε βροχή, δες Α.Θ. α' και γ' υβρ. ο περιγέλαστος, ο εξευτελισμένος, στην Τερπνή ήταν το βούτηγμα κάποιου, για αστείο, στο σιντριβάνι της κεντρικής πλατείας **[τουρ. duđu(=γυναίκα, τίτλος γυναίκας, Αρμένισσα) + τουρ. -le(=με, μαζί με, μέσω)].
- ντουράς**, ο· καλούμα, ο τυλιγμένος σπάγγος σε σκληρό ξύλο ή καλάμι, για το *παμπόρ(ι)*, στη Νιγρ. *κούκλα*· όρος του παιχν. *τσίκια*, αλλά και άλλων παιχν. με *κότσια*, δες *κουκκαλάκ(ι)*, [τουρ. tura(=ρολός χαρτιού, κουβάρι)].
- ντουράτους, -τ(η), -του**· στητός, ντούρος, [λατ. durus(=σκληρός)].
- ντουρλίκ(ι)**, το· αλλ. το *ντιρλίκ(ι)*.
- ντουρντουβάκ(ι)**, το· λ. με ποικίλες σημ., όπως μύωπας, κοντόφθαλμος, αφελής, αμόρφωτος κλπ., [λ. βουλ., αιχμάλωτος που δούλευε στα στρατόπεδα εργασίας].
- ντουρντούχ(ι)**, το· κρυολόγημα με δυνατό βήχα, αλλ. το *ντουρντούχουμα*, **[πιθανώς ο ήχος του βήχα αποδόθηκε με τη λ. *ντουχ*, αντί της γνωστής *γκουχ*, και με αναδίπλωση και ανάπτυξη του ρ σχηματίστηκε η λ., δες *καρκάδ(ι)*].
- ντουρντουχώνουμι**· ρ., *ντουρντουχώνουμαν, -χάθκα*, υποφέρω από ντουρντούχ(ι).
- ντουρουτό**, το· το ντούρο, *ντουρουτό πανί*, (Νιγρ.), [ιταλ. duro > ντούρο + κατ. -τό].
- ντουσ(η)μπαντινά**, η· η προερχόμενη από ένα φανταστικό τόπο, από μια *μπαντινά*, από ένα λάκκο των παραμυθιών, *ντουσ(η)μπαντινά αρκούδα* = αρκούδα από το λάκκο των παραμυθιών, μτφ. χαρακτηρισμός γυναίκας που θέλουν να τη χαρακτηρίσουν με έντονο τρόπο ως αρκούδα, [τουρ. düş(=μύθος) + *μπαντινά*, δες *λεξ.*].
- ντούσινα**, η· βρισιά για γυναίκες ανεπρόκοπες, *αχαϊρευτες*, όχι σοβαρές, αυτές που είναι παράδειγμα προς αποφυγή, που γίνονται *μύθους*, για άνδρες *ντού(η)ς*, [τουρ. düş(=μύθος)].
- ντουσμάνους**, ο· εχθρός, βραδυκίνητος, χαρακτηρισμός ανθρώπου που δεν ικανοποιεί με τη συμπεριφορά του, [τουρ. düşman (=εχθρός) < ** ίσως από αρχ. δυσιμε-

- νής)].
- ντούτσας**, ο· χαζός, αφελής, (προσφ.), [κουτσ. dočiu(=νόθος), σε άλλα ιδιώματα ντότσας, (Π.Κ.)].
- ντράβαλου**, το· φασαρία, βάσανο, [ιταλ. travaglio].
- ντραγάτς**, ο· δραγάτης, αγροφύλακας, πληθ. οι *ντραγατοί/ντραγάτδς*, δεσ δημ. τρ. 7, πρμ. φρ. 52, δ.δ. 1 στχ. 12, [1. έδραϊός έργάτης > μσν. δραγάτης, 2. σλ. draga (= κουιάδα), δεσ Λ.Αν. λήμ. δραγάτης].
- ντράγκα-ντρούγκα**· λ. που αποδίδει τον ήχο που κάνουν μεταλλικά αντικείμενα, όταν συγκρούονται μεταξύ τους, δεσ και *τζιάγκαρ-τζιούγκαρ*, [ηχοπ. λ.].
- ντράγκουμα**, το· κράμπα, πιάσιμο, περαστική ακινησία από ψύξη ή άλλο λόγο, νευροκαβαλίκεμα, [ντραγκώνουμι].
- ντραγκώνουμι**· ρ., *ντραγκώνουμαν*, -γκώθκα, πιάνομαι, χάνω την ευλυγισία μου, *ντραγκώθκι σβέρκου μ'*, μτχ. *ντραγκουμένους*, -ν(η), -νου, [1. **αρχ. δράγμα(= χούφτα, όσο πιάνει το χέρι), δεδραγμένος(= αυτός που πιάνει σφιχτά, Όμηρος Ν. 393), 2. γαγγλί > επ. γαγγρός > γαγγρώνω, δεσ Χ.Τ., 6β', σ. 425, 426].
- ντραλίζουμι**· ρ., *ντραλίζουμαν*, *ντραλίσ(η)κα*, ζαλίζομαι, κυρίως από το κούνημα στην κούνια, *κνήθκα μέχρι που ντραλίσκα*, [μσν. τραλίζομαι].
- ντράλτζμα**, το· το ζάλισμα στην κούνια, [ντραλίζουμι].
- ντραμουτζάνα**, η· νταμιτζάνα, [βεν. damegiana].
- ντρασκιλιά**, η· δρασκελιά, διασκελισμός, αλλ. *δασκιλιά*, [δρασκελώ > δρασκελιά, δεσ ντρασκιλώνουμι].
- ντρασκιλώνουμι**· ρ., *ντρασκιλώνουμαν*, *ντρασκιλώθκα*, ανοίγω τα πόδια μου και πατώ δυνατά, *ντρασκιλώθκι του μπλάρ(ι)*, [αρχ. σκέλος > μτγν. διασκελιζώ > μσν. δρασκελεύω > δρασκελώ].
- ντριμόν(ι)**, το· δρεμόνι, μεγάλο κόσκινο με φαρδιές τρύπες, καμωμένο από διάτρητο δέρμα ή λαμαρίνα, [αρχ. δέριμα > δερμόνι].
- ντριμόνιαζμα**, το· η ενέργεια του ντριμουνιάζου.
- ντριμουνιάζου**· ρ., *ντριμόνιαζα/-ντζα*, -νιασα/-ντσα, περνώ το λιχνισμένο σιτάρι από το ντριμόν(ι), για να το χωρίσω από τα *κότσαλα*, και όταν έχει αέρα κι από τα *σούσαλα*, [ντριμόν(ι)].
- ντρίτσα**, η· στη Νιγρίτα το παιχν. *καλάμ(ι)*, **[αρχ. ύδωρ > ύδριστρα > δριστρα (=μάζεμα νερού) > ντρίτσα, λ. που αποδίδει τη λειτουργία του παιχνιδιού· για δριστρα ή δριστλα δεσ Π.Πα. σελ. 87·δεσ και ντριστελά (Δυτική Μακεδονία)].
- ντρόκνα**, η· σάκος που κρεμούσαν οι μάνες στην πλάτη για το κουβάλημα του βρέφους, **[αρχ. δρόμος + όκνα(=όπι πίθου), στο Αηδονοχώρι λεγόταν *όκνα*].
- ντρουβάνα**, η· μεγάλο ντρουβάν(ι).
- ντρουβάν(ι)**, το· ξύλινο δοχείο στο οποίο χτυπούσαν το γιαούρτι, αφού πρώτα το νέρωναν, για να βγάλουν το βούτυρο· το υγρό που έμενε ήταν η *ματάν(η)*, [Λ.Ηπ. τρούμπαλος, (αραβ. λ)].
- ντρουβανίζου**· ρ., *ντρουβάντζα*, -ντσα, χτυπώ το γιαούρτι στο ντρουβάν(ι), για να βγάλω το βούτυρο, [ντρουβάν(ι)].
- ντρουβανόξυλου**, το· το ξύλο με το οποίο χτυπούσαν το νερωμένο γιαούρτι μέσα στο ντρουβάν(ι), κ. δάρτης, [ντρουβάν(ι) + ξύλου].
- ντρουβαντζμα**, το· η εργασία για την παραγωγή του βούτυρου στο ντρουβάν(ι).

- ντροκουλάου**· ρ., *ντροκουλούσα*, -*κούλτσα*, *ντροκουλήθκα*, κυλώ, κατρακυλώ, αλλ. *ντροκουλάου*, *[*κουντροκλάου* > *ντροκουλάου*, με αντιμετάθεση κ, ντρ].
- ντροκουλιάκ(ι)**, το· μικρή ρόδα από κεραμίδα ή άλλο υλικό, ρόδα εξάρτημα παιχνιδιού, κάθε παιχνίδι με ρόδες, όπως ο αρχ. στρόφαλος, δεξ *αραμπούδ(ι)* και π., [*ντροκουλάου*].
- ντροκουλιάνους**, ο· ένα είδος *μιλίσσουφάγου*.
- ντροκουλνάου**· ρ., παρ. *ντροκουλνούσα*, για λοιπά δεξ *ντροκουλάου*.
- ντρομαντήρα**, η· ό,τι γυρίζει ακατάπαυστα, *σα ντρομαντήρα γυρίζ(ει)*, *[πιθανώς από το σχήμα υδρο- + μάντας + κ. κατ. -ήρα, με τη σημ. ότι γυρίζει ακατάπαυστα όπως ο μάντας στην υδατόπτωση, στο νερόμυλο].
- ντύ(ει)ς**· αναγνωρίζεται ως τύπος του κ. ρ. τυχαίνω και είναι γνωστός μόνο από τη φρ., *να μη ντύ(ει)ς* = να μην τύχεις κάτι κακό, δεξ *ντύνου*, και *έντσι*, *[να μην τύχεις > *να μη ντύχεις* (> *να μη ντύ(ει)ς*), όπως στις κ. ρ. καταλήξεις -*ζεις*/ -*σεις*, δεξ Εισ. § 4.4.2) > *να μη ντύ(ει)ς*].
- ντυμασιά**, η· ενδυμασία, ντύσιμο, *καλή ντυμασιά θέλ(ει) του χ(ει)μόνα*, [αρχ. ἔνδυμα > ενδυμασία].
- ντύνου**· ρ., *έντυνα*, *έντυσα/έντσα*, *ντύθκα*, ντύνω, μπλέκω σε μεριάδες, φορτώνομαι κάτι, *πότι δα του ντύ(ει)ς του πιδούδ(ι)*; = πότε θα το ντύσεις το παιδί; *κείν(η) δεν του έντυσι/έντσι κόμα του πιδί· φτην έντσι για τα καλά* = αυτή έμπλεξε για καλά· για την κ. σημ. του ντύνω προτιμούσαν το ρ. *αλλάζου*, [αρχ. ἐνδύω > μσν. ντύνω].
- νύφ(η)**, η· νύφη, η σύζυγος του γιου/αδερφού/συγγενούς άνδρα, αλλ. η *μπόζα/μπόζια*, υποκ. η *νυφούδα*, η *νυφουπούλα*, [αρχ. νύμφη > μσν. νύφη].
- νυφιάτκου**, το· χρησ. ως ουσ., το νυφικό φόρεμα, [*νύφ(η)*].
- νυφίτσα**, η· 1. το ζώο Ικτίς η κοινή, 2. εκτεταμένη δερματική πάθηση, που συνοδεύεται από κοκκινίλα και πρήξιμο, [αρχ. νύμφη > μσν. νυφίτσα].
- νυφούδα**, η· μικρή στην ηλικία νύφη, νύφη σύζυγος του μικρού γιου, [*νύφ(η)*].
- νυφουδιαλέγου**· ρ., *νυφουδιάλιγα*, -*ζα*, γαμπρίζω, διαλέγω γυναίκα για σύζυγο, βλέπω τις κοπέλες ενός χωριού ή μιας γειτονιάς, στη *βόλτα* ή στο *σιργιάν(ι)*, και διαλέγω αυτήν που μ' αρέσει, ουσ. το *νυφουδιάλιγμα*, [*νύφ(η)* + *διαλέγου*].
- νυφουπάζαρου**, το· ειρων. η *βόλτα*, το *σιργιάν(ι)*, επειδή εκεί γινόταν το *νυφουδιάλιγμα*, [*νύφ(η)* + *παζάρ(ι)*].
- νυφουπούλα**· μικρή νύφη, *νυφούδα*, [*νύφ(η)*].
- νύχ(ι)**, το· νύχι· στη Νιγρ. αλλ. το παιχν. *ματάκ(ι)*, επειδή η μπίλια-στόχος ήταν στα πόδια και ανάμεσα στα νύχια, [ἄνυξ > αρχ. ὀνύχιον > μσν. νύχιν].
- νυχτέρ(ι)**, το· νυχτέρι, το ξενύχτι που έκαναν τα κορίτσια της γειτονιάς και έπλεκαν ή κεντούσαν τα προικιά τους, δεξ *παρακαμινό*, [αρχ. νύξ > νύκτερος > νυκτέριος > μτγν. νυκτέριον].
- νώμους**, ο· νόμος, ώμος, *μι πουνά(ει) νόμου μ'*, δεξ πρμ. φρ. 126, [αρχ. ὤμος > στον ὠμο > στο νόμο > νόμος].